

BETONDAK ARKEL

CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN

STEENHUISMEURS

INHOUD

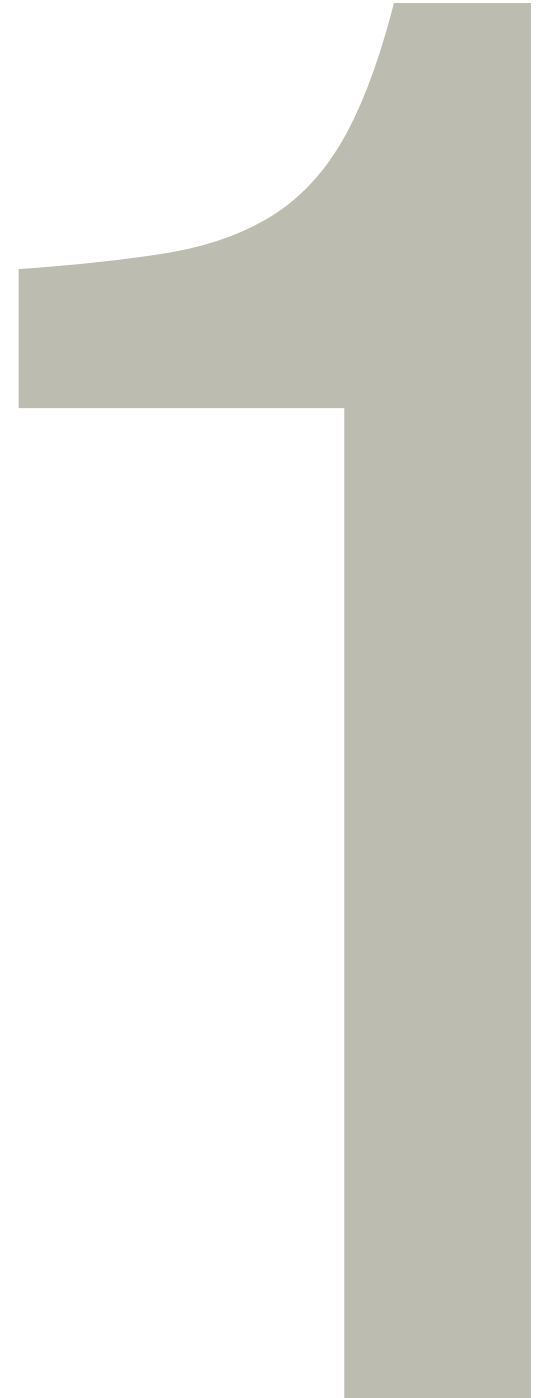
1. HISTORISCHE CONTEXT

2. CULTUURHISTORISCHE INVENTARISATIE

3. KERNWAARDEN EN AANBEVELINGEN

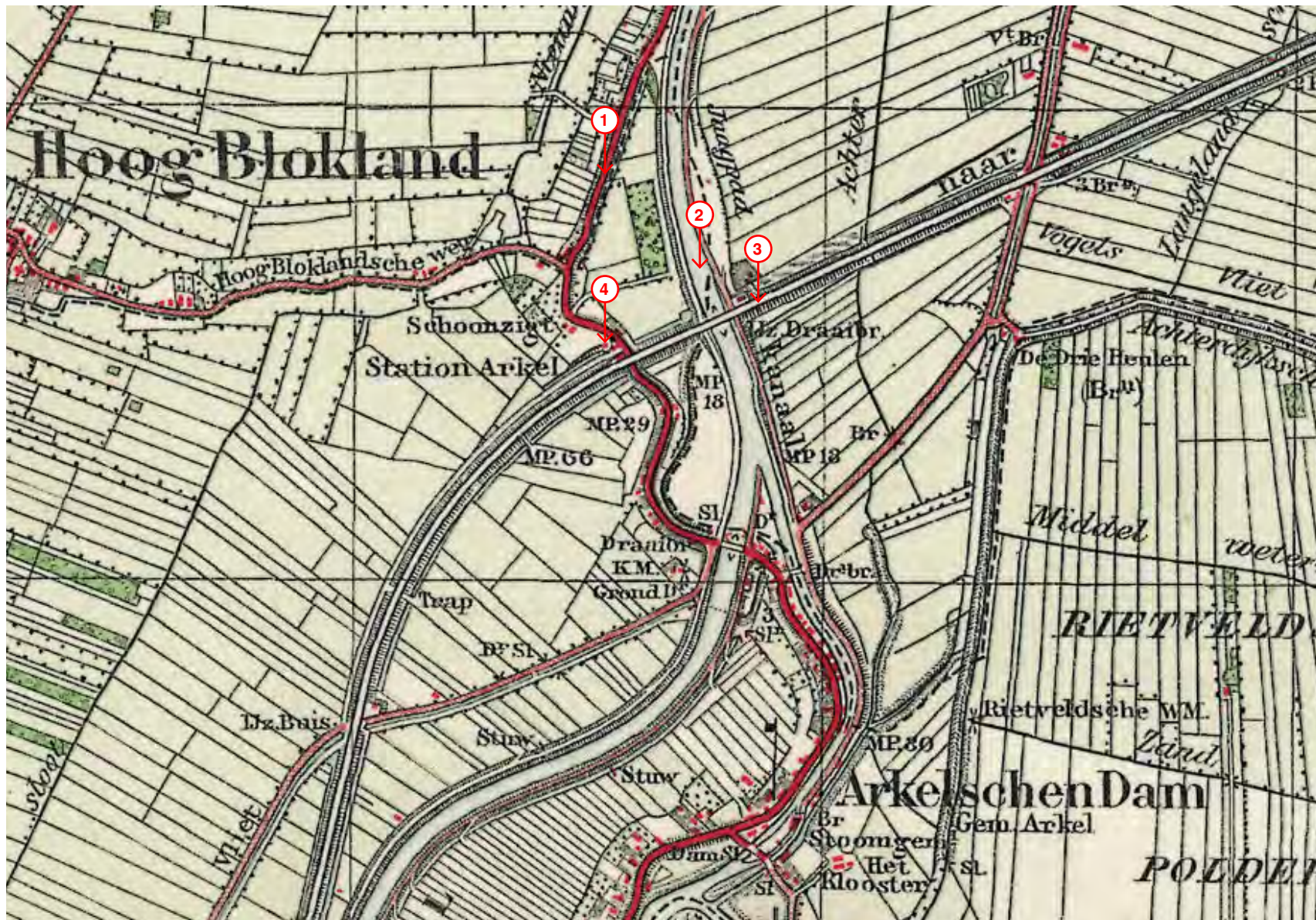
4. REFERENTIEPROJECTEN

HISTORISCHE CONTEXT

EILAND TUSSEN DIJK, KANAAL EN SPOOR

In 1921 ontving het bedrijf N.V. Betondak een vergunning voor de vestiging in Arkel, een lintdorp in de Alblasserwaard. Het fabrieksterrein kreeg een plek ten noorden van het dorp, op een laaggelegen terrein ingeklemd tussen de Bazeldijk, het Merwedekanaal en de spoorweg van Dordrecht naar Geldermalsen. De slingerende Bazeldijk was een van de hoofdwegen door het gebied door de aanwijzing tot Rijksstraatweg tussen Gorinchem en Utrecht. Op de kruising van de dijk en het spoor lag station Arkel. Het terrein lag daarmee ideaal voor de aan- en afvoer van grondstoffen en eindproducten via water, spoor en weg.

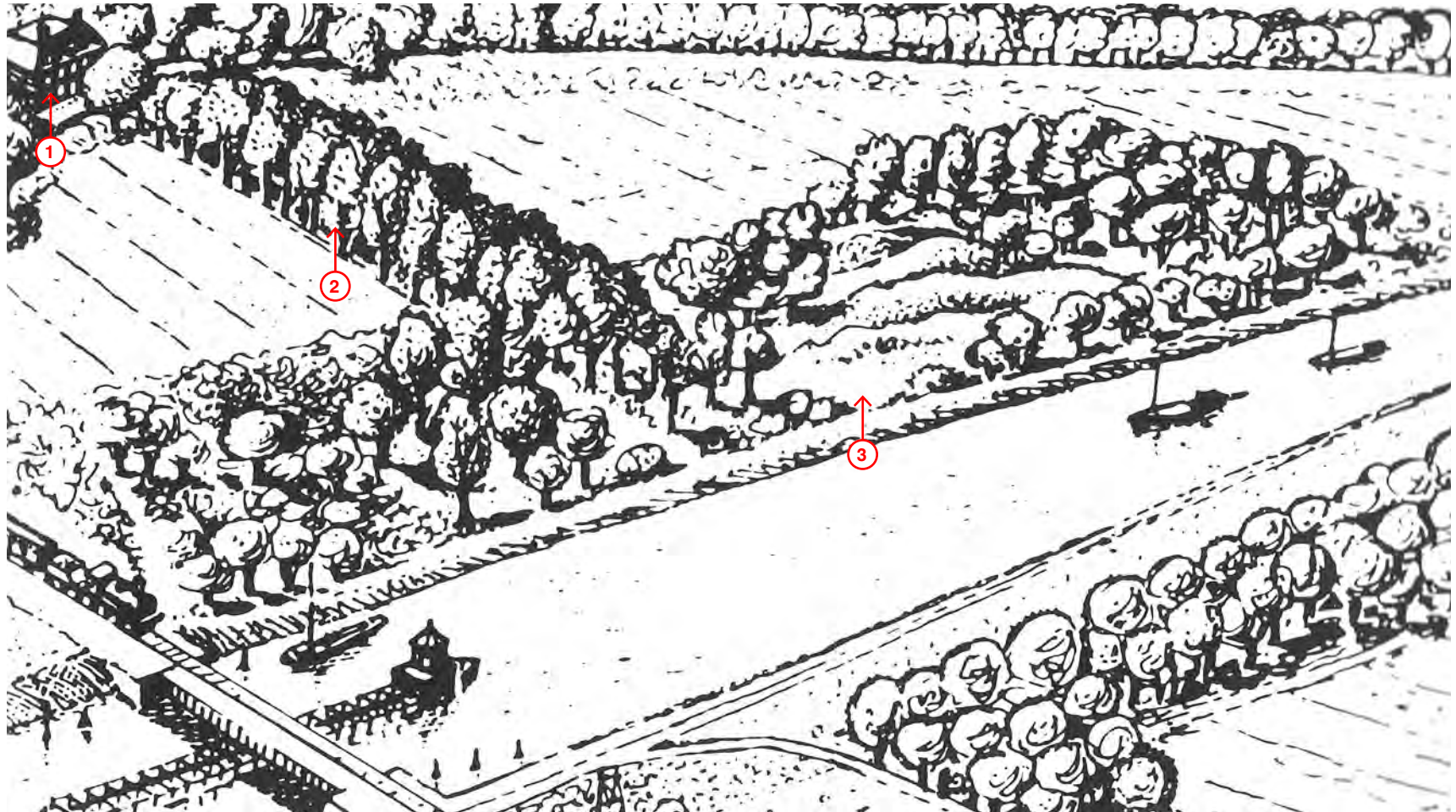

Arkel, ca. 1914. Het toekomstige fabrieksterrein ligt ten noorden van Arkel, ingeklemd tussen dijk, kanaal en spoor.

1. Bazeldijk
2. Merwedekanaal
3. Spoorweg
4. Station Arkel en spoor.

OVERTUIN AAN HET WATER

Het terrein was oorspronkelijk onderdeel van het landhuis 'Schoonzicht', een oude hofstede die in 1764 door Jan Jacob van Hoeij werd verbouwd tot landhuis. Het huis ligt nog altijd in de bocht van de dijk, tegenover de ingang van het fabrieksterrein. Aan de overzijde van de dijk werd door de familie een overtuin aangelegd, met zicht op het kanaal. Een laan met aan weerszijden bomen, de Boslaan, verbond het landhuis en de tuin.

Huize Schoonzicht met de overtuin aan het water, z.j. Op historisch kaartmateriaal is de tuin alleen ten noorden van de Boslaan afgebeeld.

1. Huize Schoonzicht
2. Boslaan
3. De overtuin

BOSLAAN

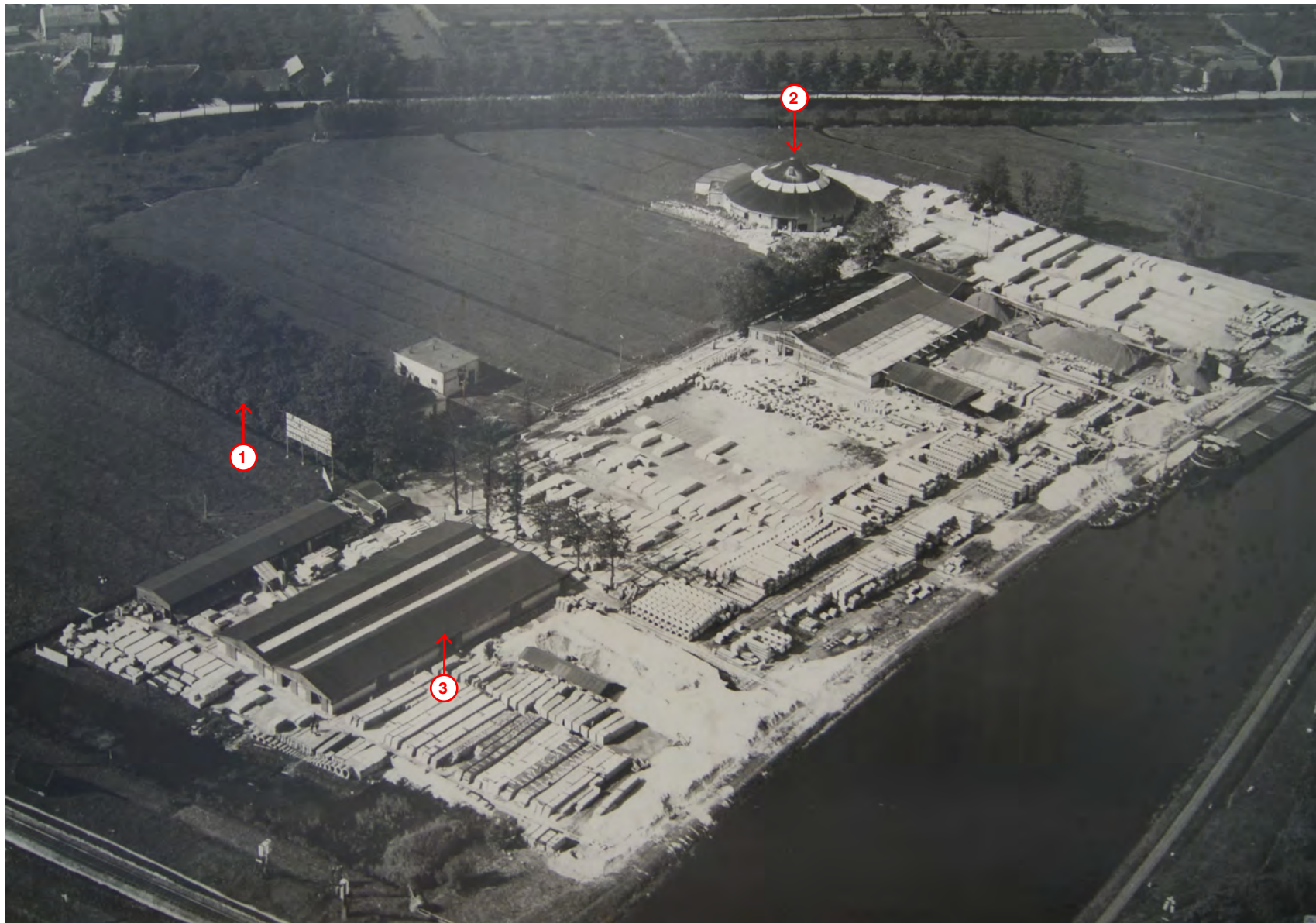
De Boslaan verbond Schoonzicht met de overtuin en het water.

NEGENTIG JAAR BETONINDUSTRIE Luchtfoto 1925

1. Boslaan
2. Voormalige filmstudio, aangekocht en in gebruik genomen als tegelfabriek
3. Dakplatenafdeling

In 1915 kwam het landgoed in handen van de familie De Vries Robbé. Willem de Vries Robbé was vanaf eind negentiende eeuw eigenaar van een ijzer- en metaalgieterij in Gorinchem en een bedrijfje voor de fabricage van dakbedekking. In 1915 startte hij met proefnemingen voor de fabricage van Bimsbetonnen platen. Door de groeiende vraag naar de betonnen dakbedekking bracht hij de productie onder in een afzonderlijke dochteronderneming: N.V. Betondak. In 1921 besloot De Vries Robbé de onderneming te verplaatsen naar Schoonzigt in Arkel. Op het terrein lagen al grote bergen grind en zand – grondstoffen voor de betonindustrie – die hier in de Eerste Wereldoorlog door de Genie waren opgeslagen voor de fortificaties van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Op het terrein van de overtuin werd een fabrieksterrein aangelegd. De Boslaan bleef daarbij aanvankelijk bestaan.

BETON IN DE WONINGBOUW

Beton was rond 1920 een groeimarkt. Na de herontdekking van het materiaal eind achttiende eeuw begon men te experimenteren met de mogelijkheden van beton als constructiemateriaal. Belangrijk waren de uitvinding van het Portlandcement en het gewapend beton. Vanaf het eind van de negentiende eeuw ging het snel. In 1888 opende de eerste betonfabriek in Nederland, in 1928 waren dit er al 27 en mogelijk nog meer. Aanvankelijk werd gewapend beton vooral toegepast voor industrieel en militair gebruik. Vanaf de jaren tien startten in Nederland de eerste experimenten met het gebruik van beton in de woningbouw.

Het 'gegoten huis' in Santpoort, 1911. Het huis is een van de vroegste voorbeelden van betonnen woonhuisbouw in Nederland

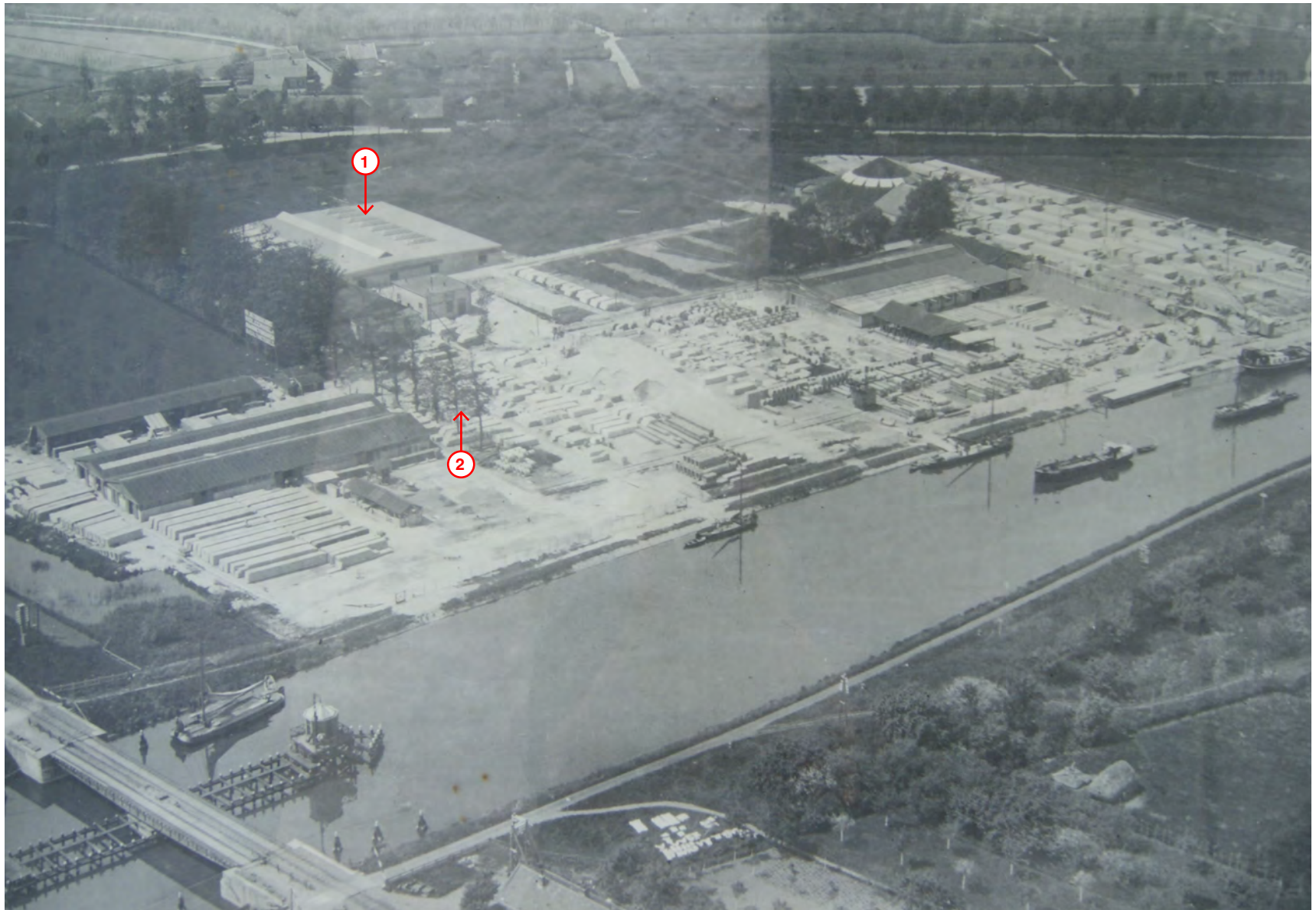

VAN GRONDSTOF TOT PRODUCT

Luchtfoto ca 1926

1. Nieuwe dakplatenhal
2. De Boslaan liep door op
het terrein

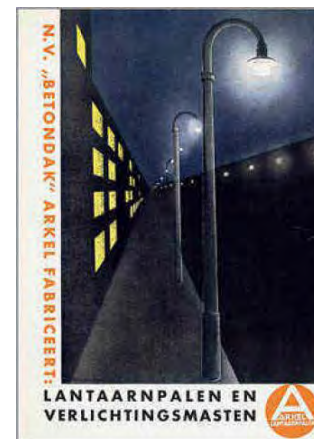
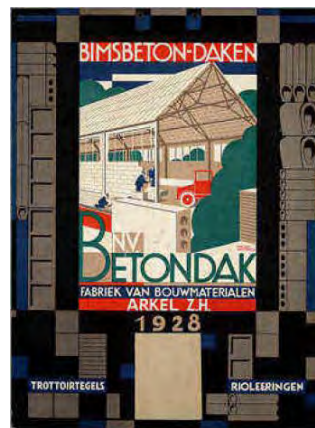
In de fabriek in Arkel vond het hele productieproces plaats: van het mengen van beton uit de grondstoffen tot het maken van de eindproducten. De grondstoffen werden aangevoerd via het Merwedekanaal en opgeslagen op het terrein. De productie vond plaats in overdekte hallen of soms ook in de buitenlucht. Voor elk type product was een eigen hal(deel) beschikbaar. Op het moment van de verhuizing naar Arkel werden door N.V. Betondak buiten Bimsbetondaken ook rioolbuizen geproduceerd. Al voor 1925 werd hier de trottoirtegel aan toegevoegd. De hallen voor de betonmolen en producten bevonden zich aan weerszijden van een open middenterrein, bestemd voor de opslag van de grondstoffen en eindproducten. Het kantoor was gevestigd in het landhuis Schoonzicht.

GROEI VAN HET ASSORTIMENT

Reclameposters voor de verschillende in Arkel geproduceerde betonproducten

Het bedrijf groeide in de jaren twintig snel. Er werden steeds meer producten aan het fabricageproces toegevoegd, bestemd voor de woning- en utiliteitsbouw. Onder meer betonnen dakpannen, golfplaten, holle vloerplaten en kolken en putten konden in Arkel worden besteld. Belangrijk was de aanschaf van een slingermachine in 1931. Hierdoor konden onder meer rioolbuizen, heipalen, kolommen en lantaarnpalen worden geproduceerd. De buizen en heipalen waren lang de belangrijkste producten die in de fabriek werden geproduceerd.

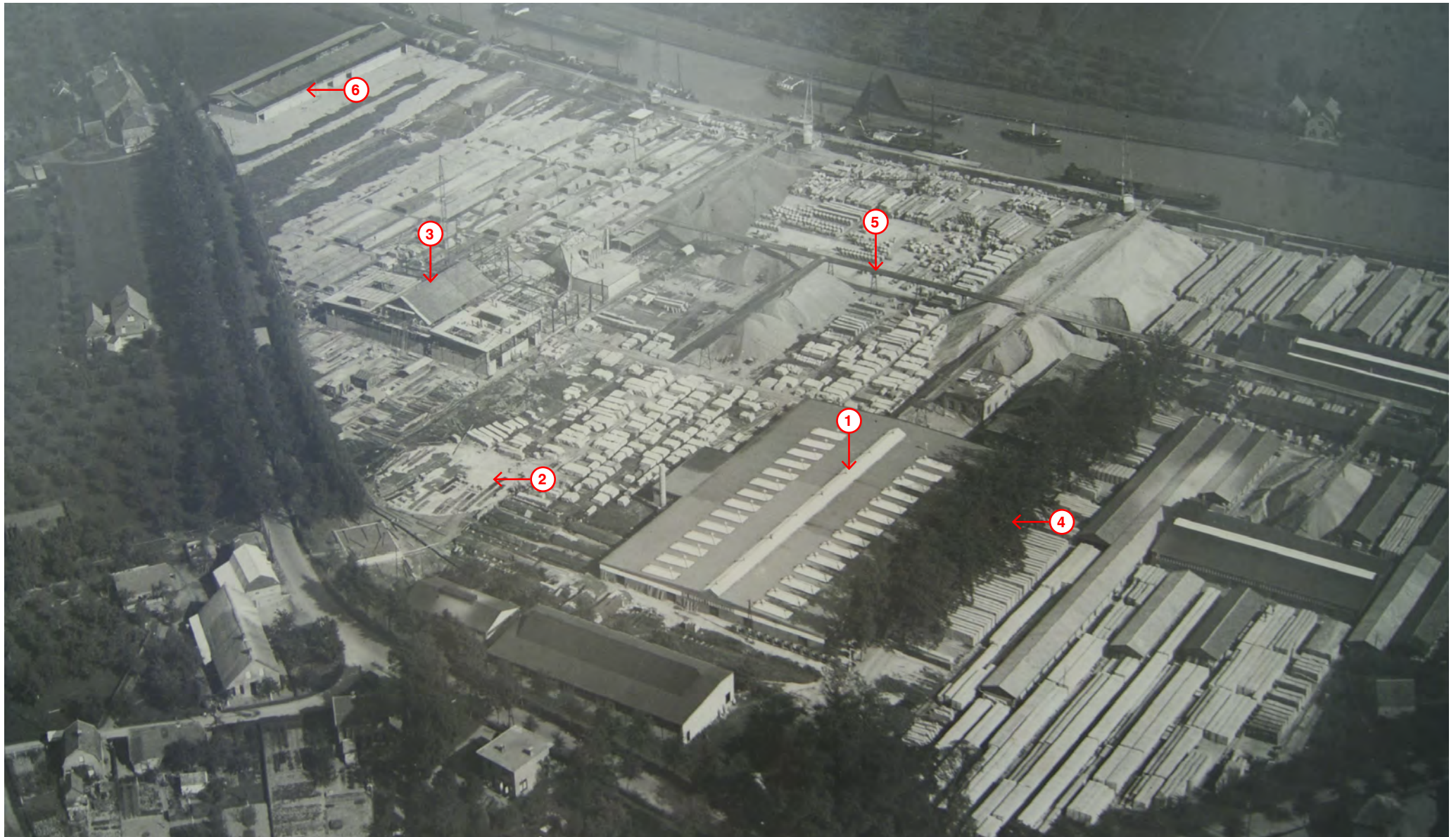

HELE TERREIN IN GEBRUIK

Luchtfoto, genomen tussen
1929 en 1933

1. Vergrote dakplatenhal
2. Magazijn in aanbouw
3. Nieuw tegelfabriek

4. Boslaan
5. Luchtspoor verbonden met
spooremplacement
6. Rioolbuizenfabriek

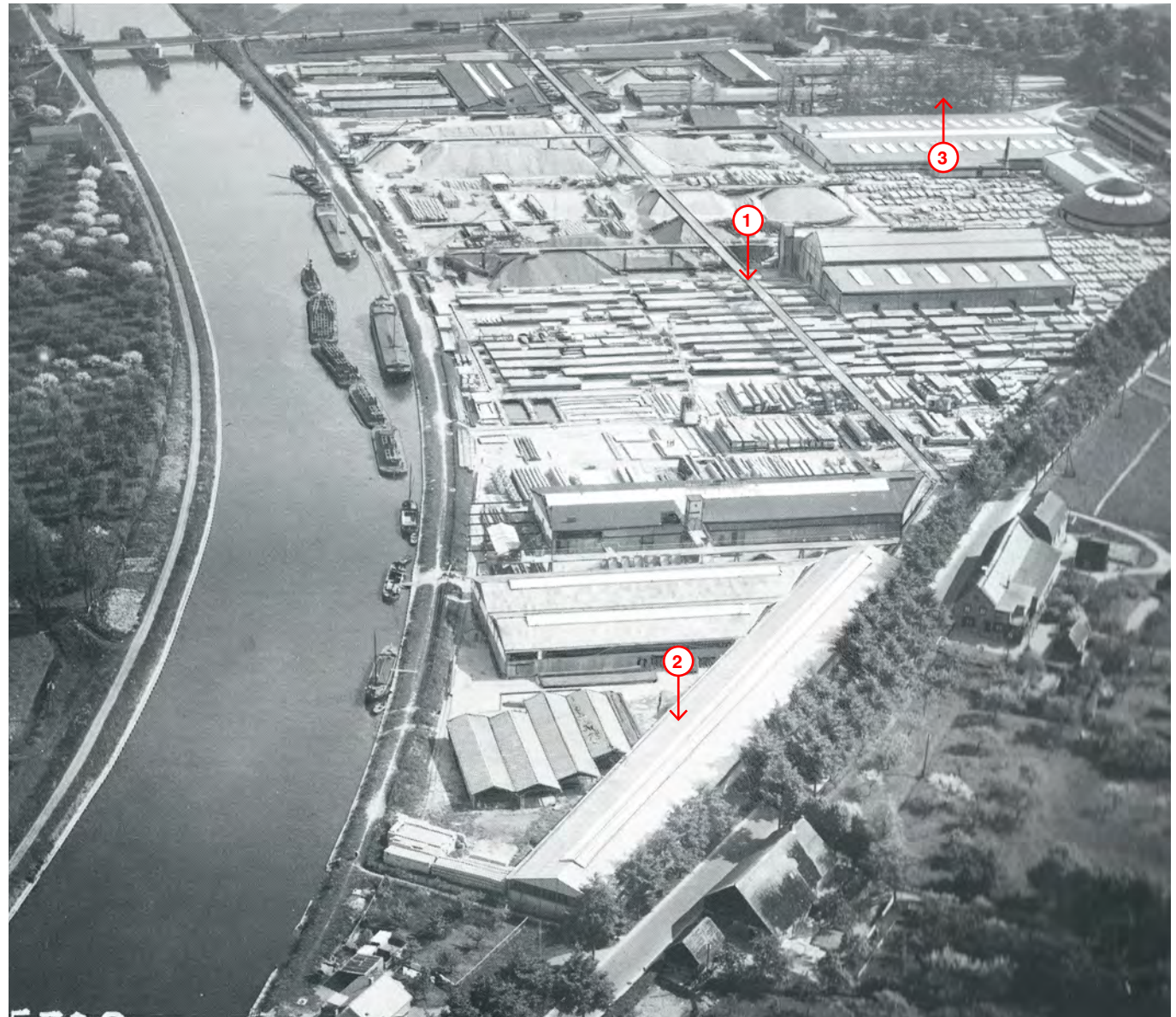

MEERDERE PRODUCTIELIJNEN

Luchtfoto 1933

1. Luchtspoorverbonden met spooremlacement
2. Heipalenhof
3. Restant van de Boslaan

De verschillende productielijnen kregen elk een plek op het terrein in zelfstandige hallen. Al voor 1933 werd het fabrieksterrein sterk vergroot door uitbreiding op de weilanden tot aan de Bazeldijk. De bomen aan de Boslaan werden hiervoor gedeeltelijk gekapt. De as van de hoofdweg bleef echter behouden. Een grid van wegen verdeelde het terrein op in verschillende velden, bestemd voor productiehallen of opslag. In 1929 werd dwars over het terrein een luchtspoor aangelegd, verbonden met het stationemplacement. Het middensterrein aan het kanaal, op de plek van de oorspronkelijke overtuin, behield zijn functie voor de opslag van zand en grind als hart van het complex.

WEDEROPBOUW 1945-1965

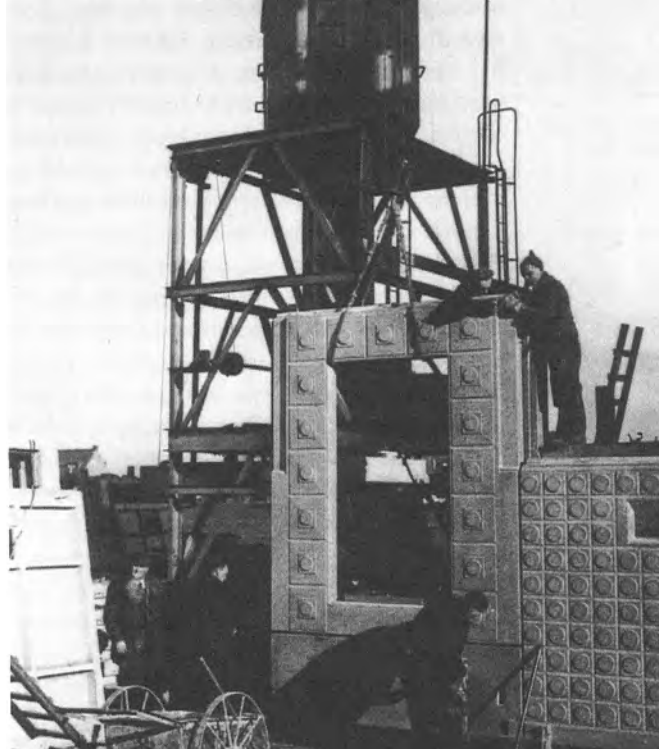
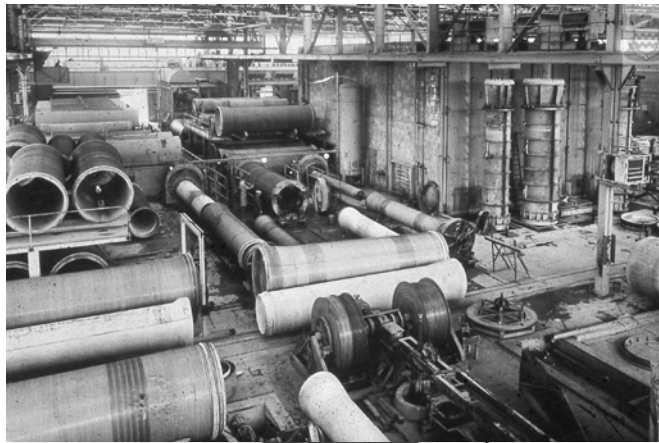
Nieuwbouw van de wijk Buitenveldert in Amsterdam, onderdeel van het Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam, ca. 1960

Na de magere crisis- en oorlogsjaren brak in de wederopbouwperiode na 1945 opnieuw een bloeiperiode aan voor het bedrijf. De bouwopgave in Nederland was enorm: de infrastructuur moest worden hersteld en het tekort aan woningen was in 1946 opgelopen tot 200.000. Door heel Nederland verrezen massaal nieuwe woonwijken om aan de vraag te kunnen voldoen.

STANDAARDISATIE

Om veel, snel en goedkoop te kunnen bouwen werd gezocht naar standaardisatie van de bouwsystemen, elementen en materialen. Door het tekort aan arbeidskrachten en bouwmaterialen werd geëxperimenteerd met allerlei nieuwe, industriële bouwsystemen waarbij pre-fab elementen uit de fabriek op de bouwplaats snel in elkaar konden worden gezet. Door het tekort aan baksteen werd beton daarbij een aantrekkelijk alternatief. Fabrieken gespecialiseerd in de levering van pre-fab onderdelen zoals Betondak profiteerden van deze industrialisatie van de woningbouw.

10.000 WONINGEN

Airey-woningen in Amsterdam-Slotermeer

Inspelend op de te verwachten vraag werd in 1947 in Arkel de 'Woningbouwafdeling' opgericht. De afdeling hield zich bezig met de productie van betonelementen voor de 'Airey-woningen', in opdracht van NEMAVO. Het Engelse Airey bouwsysteem was datzelfde jaar door de overheid in Nederland geïntroduceerd. Door het gebruik van een betonen staalskelet met een bekleding van pre-fab betonnen en houtvezelplaten konden woonblokken snel worden geproduceerd. In Nederland zijn tussen 1949 en 1965 bijna 10.000 van deze woningen gebouwd, waarvan het merendeel in Amsterdam. Een voorbeeld zijn de woningen aan de Burgemeester de Vlughtlaan in de wijk Slotermeer in Amsterdam West.

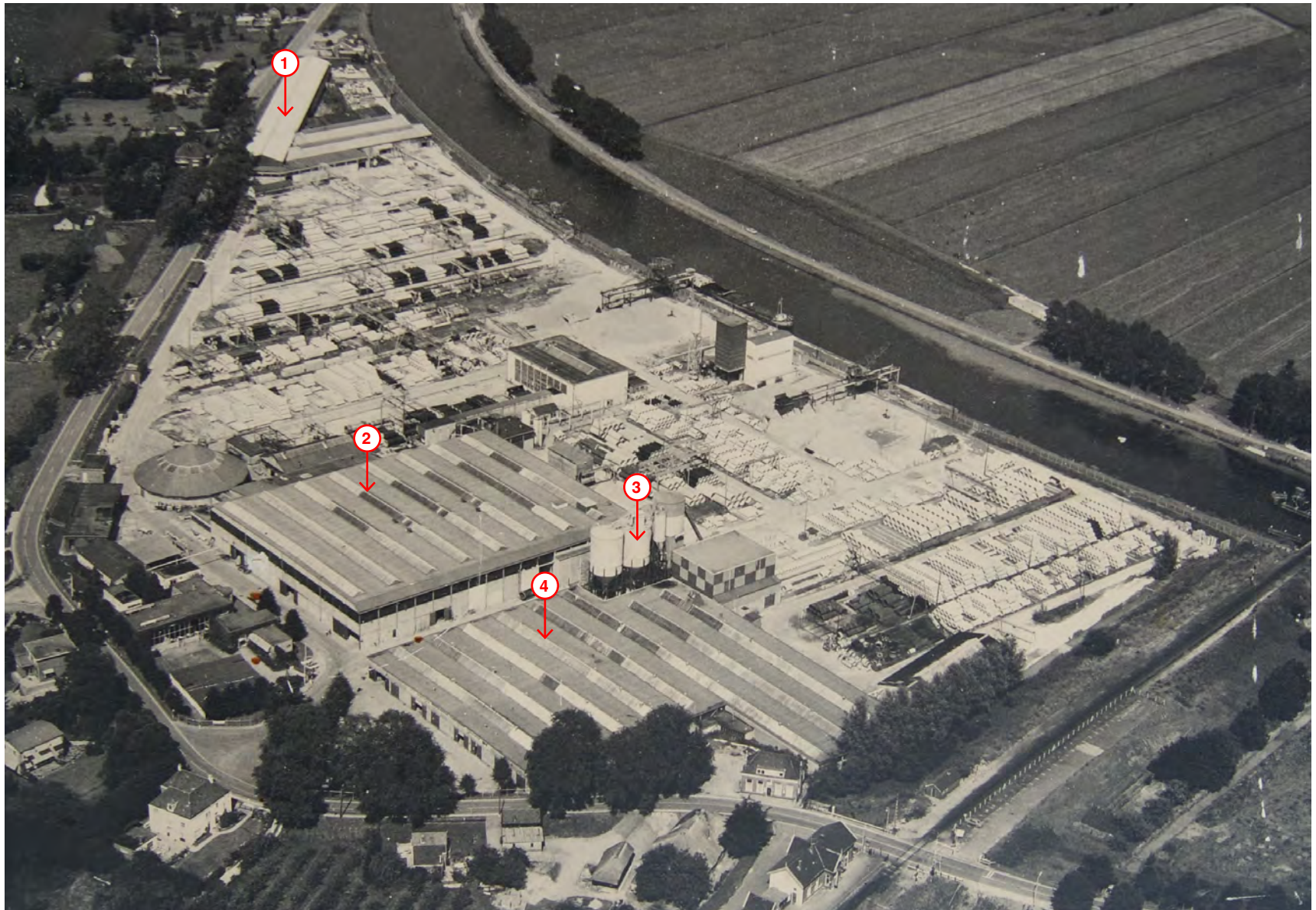

NIEUWE HALLEN

Luchtfoto na 1952

1. Heipalenhal
2. Buizenfabriek
3. Molenhuis
4. Woningbouwafdeling

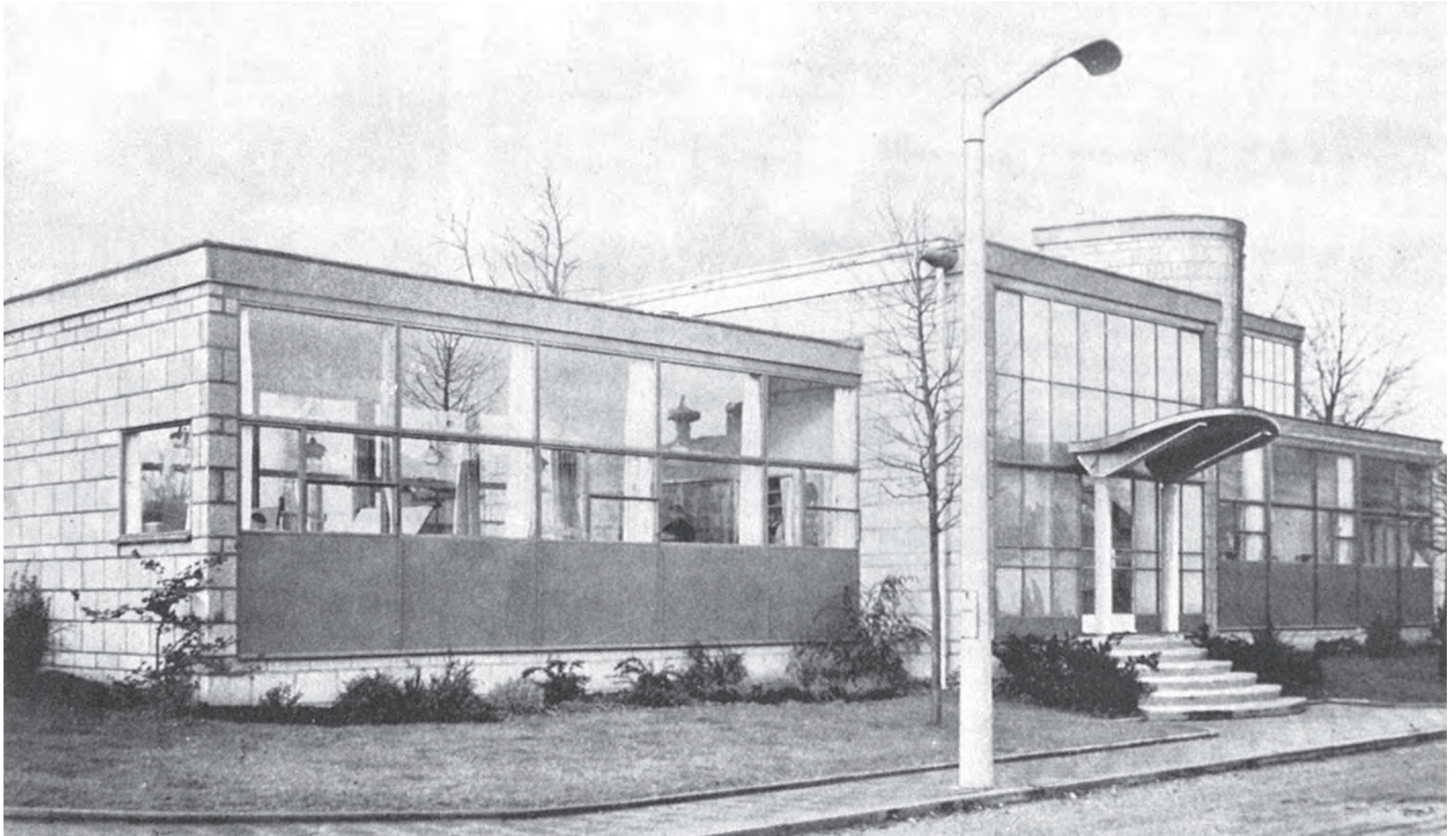
De productie van betonplaten, heipalen, trottoirtegels, rioolbuizen en lantarenpalen uit Arkel werd opgestuwd door de bouwopgave van de Wederopbouw. Voor de woningbouwafdeling werd ten zuiden van de Boslaan een grote hal toegevoegd. De boombeplanting van het laantje verdween daarmee definitief. Ten noorden van de woningbouwhal werd in 1952 een tweede grote hal neergezet voor de productie van buizen. De grootschalige naoorlogse projecten voor de aanvoer van rivierwater naar de Randstad maakten de productie van de voorgespannen 'arkelbuizen' in een afzonderlijk gebouw noodzakelijk. Beide hallen zijn op dit moment nog aanwezig.

SHOWCASE

*Nieuwbouw kantoor en
schafstlokaal door Merkelbach
en Karsten, 1949. Speciaal
voor dit project werd
een nieuwe betonsteen
ontwikkeld: de Arkelsteen.*

*Ook de entreeuilifel en de
trap zijn in beton uitgevoerd.
Het kantoor werd zo
een showcase van de
mogelijkheden van beton en
de producten van het bedrijf.*

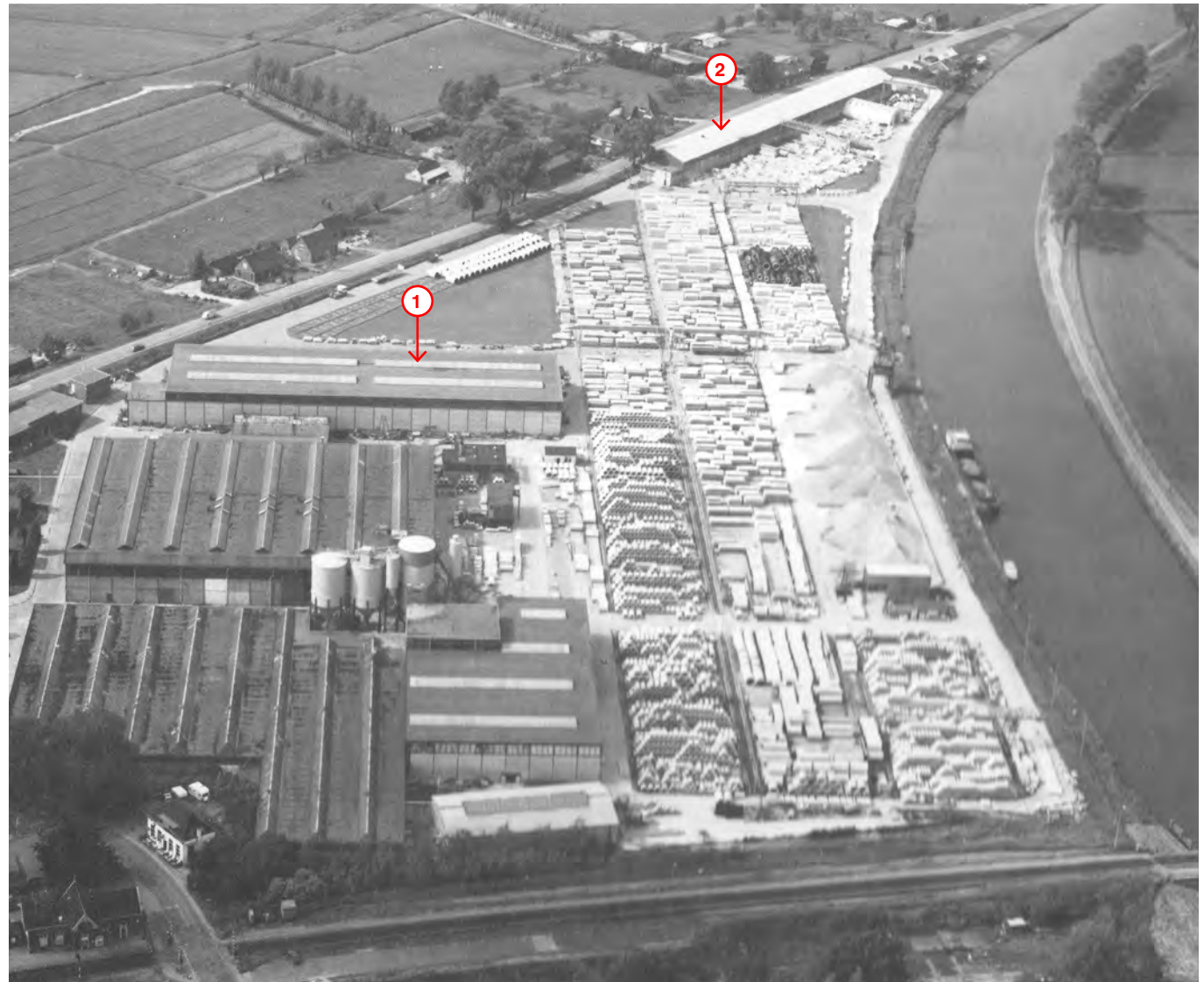
FLEXIBELE INRICHTING

Luchtfoto 1988

1. Spanconhal

2. Rvp Hal

De historische ontwikkeling van het terrein is sterk bepaald door de wisseling van de productielijnen. De toevoeging of het afstoten van een specifiek product stimuleerde de nieuwbouw of functiewijziging van de hallen en de indeling van het terrein. In 1977 werd de heipalenproductie overgebracht naar het zusterbedrijf Betonson in Son, dat in 1970 door De Vries Robbé was overgenomen. In de oude heiplatenhal in de noordpunt van het terrein in Arkel werd in 1984 gestart met de productie van ribvloerplaten (rvp-hal). Na overname van het bedrijf Spancon werd in 1979 ook begonnen met de fabricage van spanconplaten. Op de plek van de voormalige filmstudio, ten noorden van de buizenhal, werd een nieuwe spanconhal gebouwd. Met de nieuwbouw van de hal ontwikkelde zich een duidelijke tweedeling in het terrein, met open terreinen voor opslag aan het kanaal en een serie van hallen aan de dijkzijde.

NA 1988

1. Kantoor
2. Pompgebouw

3. Kraansporen met kranen

HUIDIGE SITUATIE

Luchtfoto 2016

De tweedeling met de open opslagterreinen aan het water en de serie met hallen aan de dijk is op dit moment nog altijd aanwezig. De hallen en terreinen zijn echter grotendeels leeg. Na het teruglopen van het aantal opdrachten als gevolg van de kredietcrisis werd in 2009 de productie stilgelegd. In 2011 sloot de fabriek in Arkel na negentig jaar betonindustrie definitief haar deuren. Wat rest zijn de restanten van het productieproces verspreid over het terrein: de hallen, betonmolen, kraansporen, grindhopen en overgebleven buizen, palen en putten.

**CULTUUR-
HISTORISCHE
INVENTARISATIE**

PRODUCTIEGEBOUWEN

- 1. Woningbouwloods
- 2. Betonmolen
- 3. Korvenloods
- 4. Buizenhal

- 5. Magazijn
- 6. Bankwerkerij
- 7. Spanconhal
- 8. Rvphal

PRODUCTIEGEBOUWEN

De productiegebouwen bestaan uit een bonte verzameling loodsen en hallen. In de loop van de tijd zijn de hallen veelal vergroot, heringedeeld of van een nieuwe gevel voorzien. Op meerdere plekken zijn kleinere loodsen tegen de hallen aangebouwd en verbindingen tussen de ruimten aangebracht. De grote hallen zijn opgebouwd uit een stalen draagconstructie, bekleed met metalen of betonnen gevels, voorzien van sheddaken en met stelconplaten op de vloer. In de hallen zijn restanten aanwezig die informatie geven over het productieproces; rails in de vloer, kranen, machines of uitsparingen in de vloer. In enkele van de hallen zijn kleedruimten en kantoorruimte aanwezig. Op twee plaatsen op het terrein staan romneyloodsen. Tussen de productiegebouwen is geen sterke onderlinge samenhang in materiaal of vormgeving.

1. Woningbouwloods
2. Betonmolen
3. Korvenloods
4. Buizenhal

5. Magazijn
6. Bankwerkerij
7. Spanconhal
8. Rvphal

OVERIGE BEBOUWING

1. Huize Schoonzicht
2. Kantoor
3. Hoogspanningsgebouw

4. Kantoorkeet
5. Pomphuis

OVERIGE BEBOUWING

1. Huize Schoonzicht
2. Kantoor
3. Hoogspanningsgebouw

4. Kantoorkeet
5. Pomphuis

Ook de overige bebouwing is een bonte familie van gebouwen en kent geen samenhang in materiaal of vormgeving.

Huize Schoonzicht, waar eerder het kantoor in gevestigd was, wordt momenteel privaat bewoond. Het gebouw uit 1764 is vandaag de dag losgeweekt van het Betondak terrein. Het huidige kantoor is in de jaren negentig gebouwd. Anders dan het voormalige kantoor van Merkelbach is dit gebouw geen showcase van beton, maar een onbetekenend kantoorgebouw. Het hoogspanningsgebouw en het pomphuis zijn de enige gebouwen van baksteen op het terrein, maar kennen verder geen overeenkomsten.

Op het buitenterrein is een bouwkeet geplaatst, met daarin een kantoor. De overige bebouwing kent, met uitzondering van Schoonzicht, geen samenhangend ontwerp of architectonische kwaliteit.

INFRASTRUCTUUR

1. Boslaan
2. Kraanspoor A
3. Kraanspoor B
4. Kraanspoor C
5. Kraanspoor D

6. Kantoorweg
7. Dwarsweg
8. Kraanspoor E
9. Kanaalweg

INFRASTRUCTUUR

1. Boslaan
2. Kraanspoor A
3. Kraanspoor B
4. Kraanspoor C

5. Kraanspoor D
6. Kantoorweg
7. Dwarsweg
8. Kanaalweg

De infrastructuur op het terrein bestaat uit wegen en kraansporen. De Boslaan en een deel van Kraanspoor A (namen door SteenhuisMeurs toegekend) komen direct voort uit de voormalige overtuin van landgoed Schoonzicht. De kraansporen - in gebruik te zien op de luchtfoto op pagina 19 - zijn overwoekerd maar nog grotendeels aanwezig op het terrein. Kraanspoor D, langs het kanaal, maakte overslag van water naar land mogelijk. De Dwarsweg, de Kantoorweg en de Kanaalweg komen niet direct voort uit de overtuin, en zijn in de loop van de tijd aangepast aan de functionaliteit van het productieproces. Ook de uitvoering van de infrastructuur is zuiver functioneel: uitgevoerd in betonklinkers of asfalt, zonder begeleiding van hagen of bomen en zonder verdere indeling in rijbanen en trottoirs.

GROEN

1. Omgeving kantoor
2. Beplantingstrook

4. Opslagterrein
5. Bomenrij langs dijk
6. Spoordijk

GROEN

Rond het kantoor is sierbeplanting aangebracht; hagen rond de parkeervakken, sierheesters bij de entree van het gebouw en vormlindes bij de entree vanaf de Bazeldijk. Ook op de beplantingstrook langs de Dwarsweg zijn nog coniferen en sierheesters te vinden. Deze sierbeplanting staat in schril contrast met het stoere, industriële karakter van de rest van het terrein. Op de schaal van het landschap zijn de dijk en de populierenrij van belang. De dijk kende altijd een groen karakter, ook tijdens de Betondakperiode. De populieren aan de overzijde van het kanaal vormen een duidelijk zichtbare lijn, die prachtig meebuigt met het kanaal. De beplanting langs het spoor lijkt vooral bedoeld om het terrein af te schermen, en bestaat uit bosplantsoen en wilgen. Sinds de sluiting van de fabriek verandert het opslagterrein gestaag in een tuin met betonelementen erin; een subtiele verwijzing naar de voormalige overtuin.

1. Omgeving kantoor
2. Beplantingstrook
3. Kanaaldijk

4. Middengebied
5. Bomenrij langs dijk

**KERNWAARDEN
EN
AANBEVELINGEN**

#1 EILAND TUSSEN DIJK, KANAAL EN SPOOR

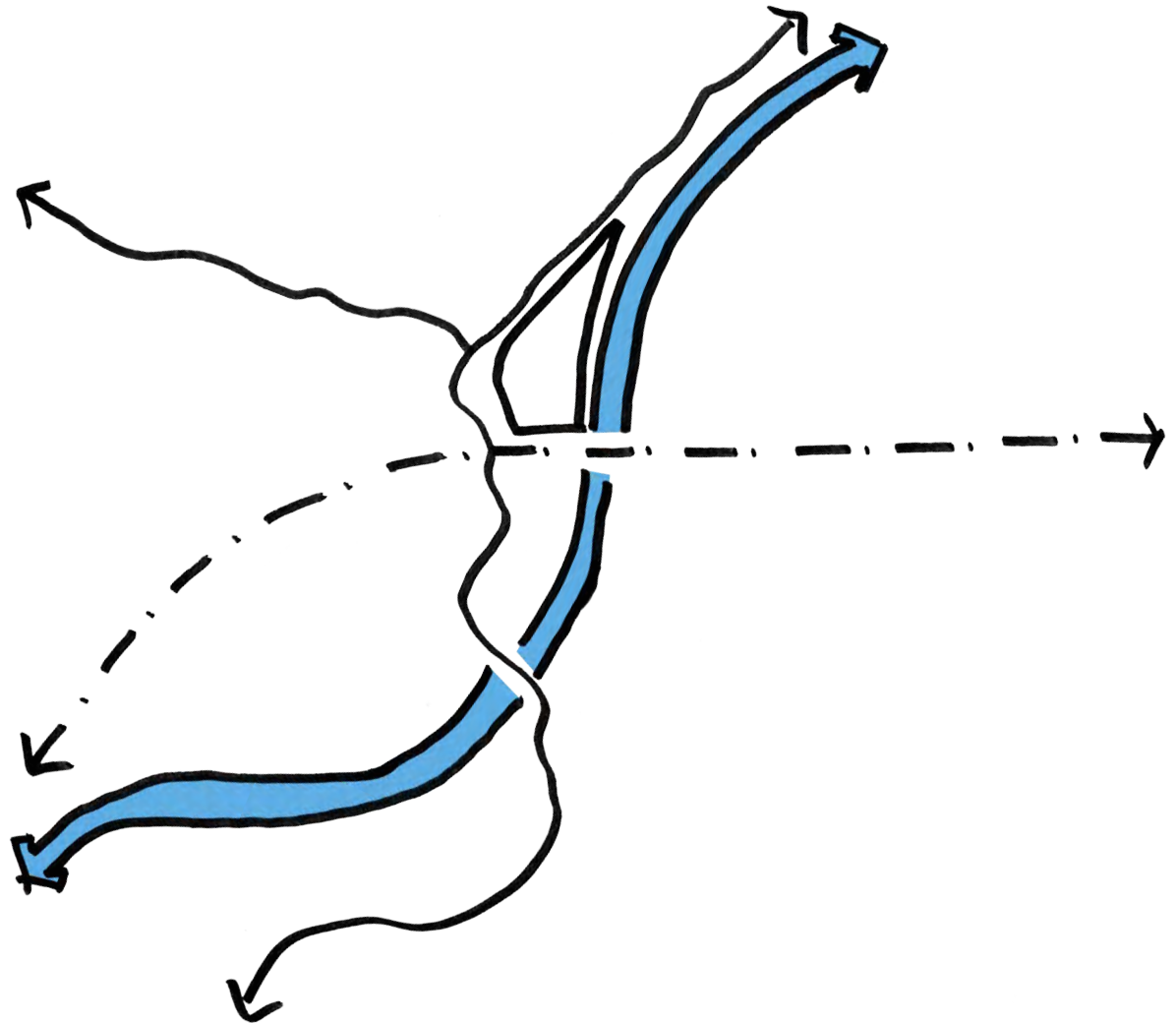
Het Betondakterrein ligt laag, als een eiland ingeklemd tussen drie dijken met elk een eigen karakter:

- het hogergelegen dijklint van de Bazeldijk, een ontsluitingsroute met lintbebouwing. Belangrijk voor de afvoer van eindproducten
- de hogergelegen kanaaldijk van het Merwedekanaal. Belangrijk voor de aanvoer van grondstoffen en de afvoer van eindproducten
- de hogergelegen spoordijk van de spoorlijn Dordrecht-Geldermalsen. Belangrijk voor de afvoer van eindproducten.

De drie dijken begrenzen het terrein en markeren de aan- en afvoerroutes van grondstoffen en eindproducten. Door de hogergelegen ligging bieden de dijken volop zicht op het terrein.

Aanbevelingen

- Houd de dijken zichtbaar vanaf het terrein, deze geven de begrenzing aan
- Houd het zicht vanaf de dijken op het terrein open
- Houd het hoogteverschil zichtbaar tussen het lager gelegen terrein en de hoger liggende dijken

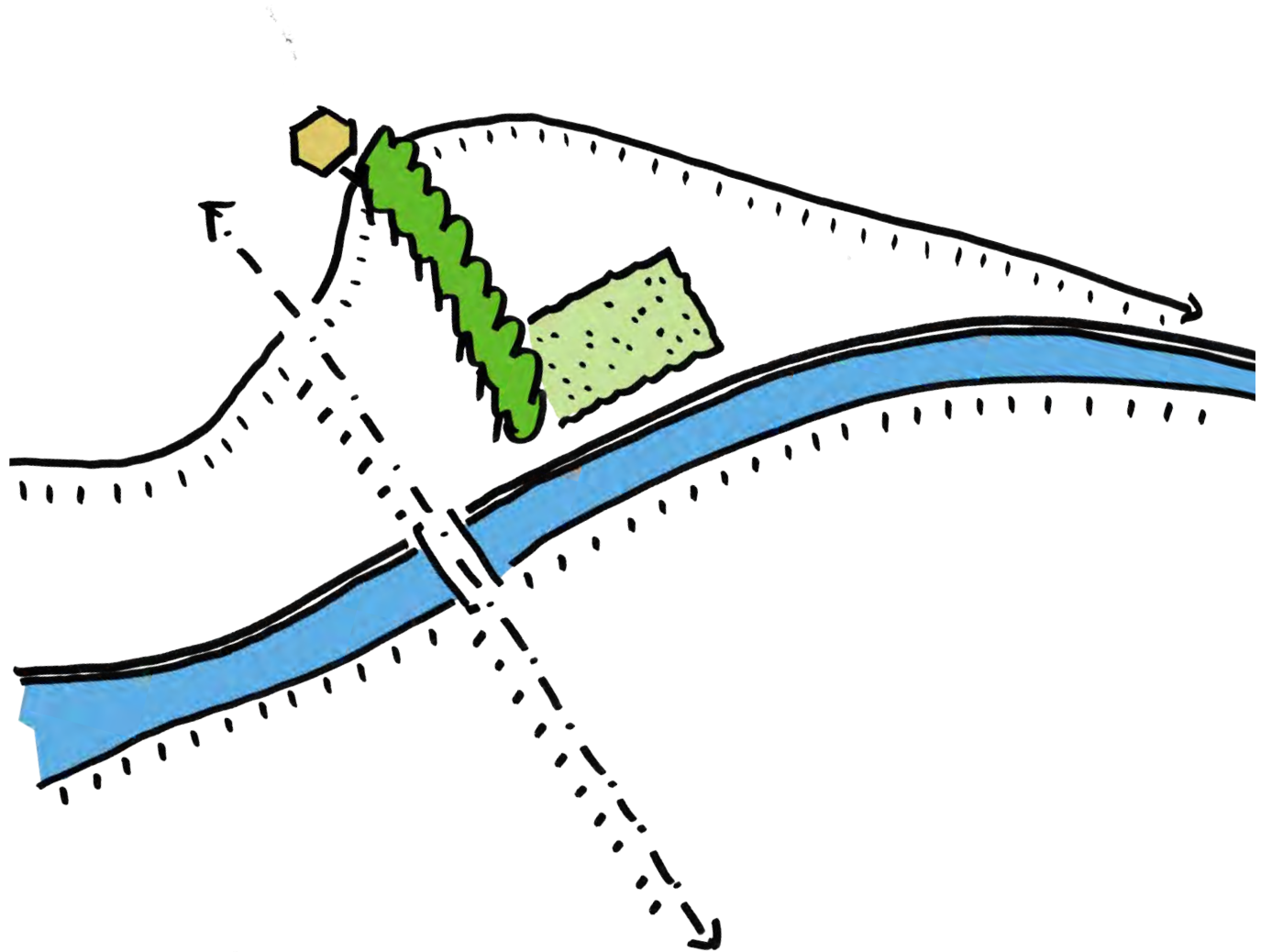

#2 OVERTUIN VAN SCHOONZIGT

Van oudsher bestaat een relatie tussen landgoed Schoonzigt en het fabrieksterrein. Het landgoed had oorspronkelijk een overtuin aan het water van het Merwedekanaal. De Boslaan, met aan weerszijden bomen, verbond huis en overtuin. Fabriekseigenaar en eigenaar van Schoonzigt, Willem de Vries Robbé, liet in 1921 de betonfabriek aanleggen op zijn eigen terrein. Het woonhuis functioneerde lange tijd als kantoor van de fabriek. De functionele relatie tussen huis, terrein en water is op dit moment verdwenen, evenals de laanbeplanting. De as van de Boslaan en een deel van de westelijke begrenzing van de tuin zijn echter nog herkenbaar in de huidige infrastructuur en ruimtelijke opzet.

Aanbevelingen

- Maak de relatie met het huis Schoonzigt fysiek beleefbaar
- Blaas de oude functie van de Boslaan als koppeling tussen huis en water nieuw leven in.
- Behoud de open opzet van het terrein ter plaatse van de voormalige overtuin

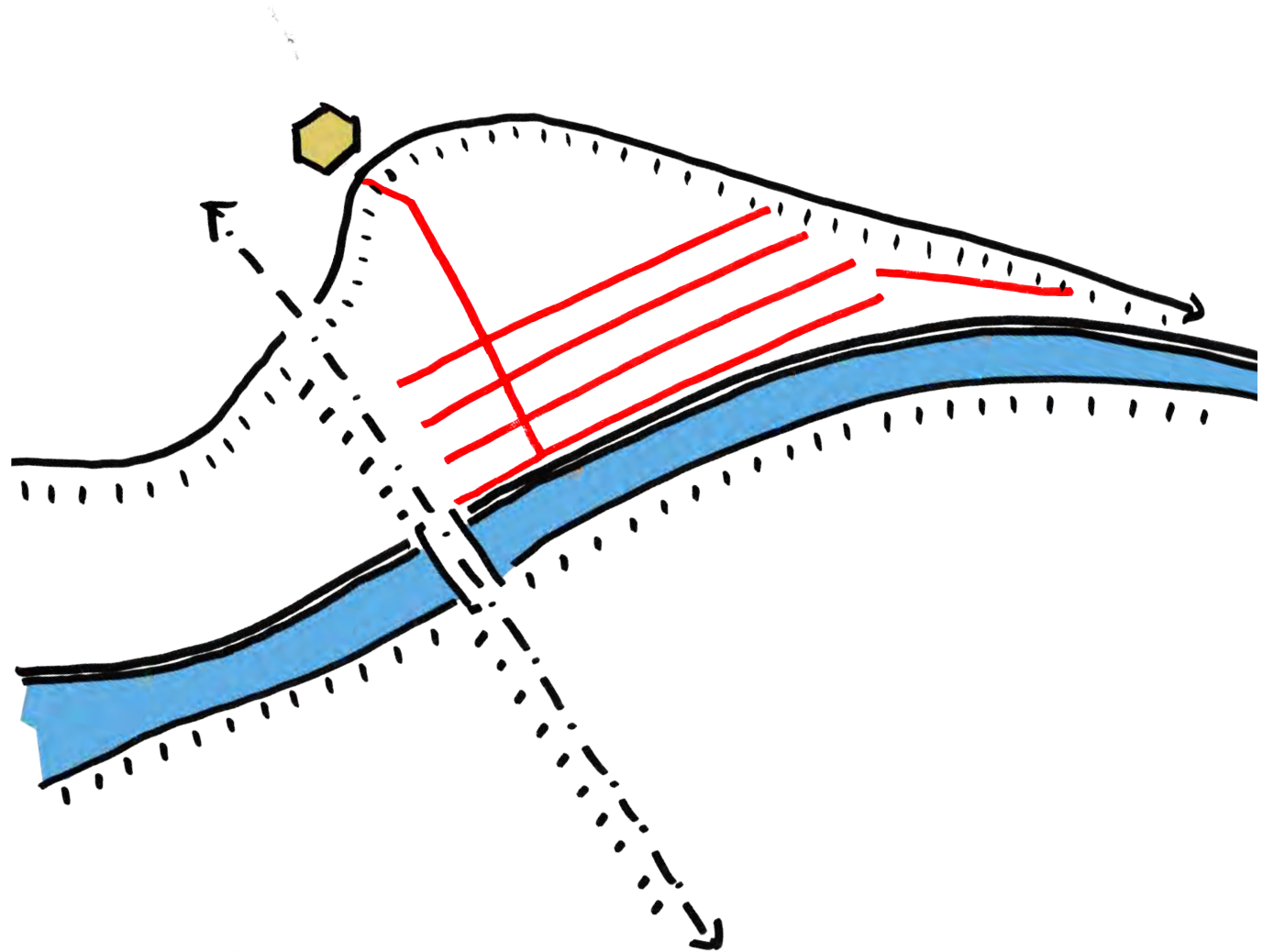

#3 RASTER MET FLEXIBELE INVULLING

Een raster van wegen en kraansporen verdeelt het terrein in verschillende velden. De invulling van de velden laat een breed palet zien aan typen hallen, vormen en materialen. Door de tijd heen is deze invulling bovendien voortdurend veranderd, afhankelijk van het toevoegen of afstoten van productielijnen. De waarde zit hem vooral in de structuur van het raster. Kenmerkend is de orthogonaliteit, waarbij gebouwen en producten haaks of parallel aan een weg staan. Grofweg bestond een tweedeling met open terreinen voor opslag aan het kanaal en een serie van hallen aan de dijkzijde van het terrein. Deze tweedeling is na de aanleg van de spanconhal (1978) sterker geworden en op dit moment duidelijk waarneembaar op het terrein. De as van de Boslaan in het raster komt direct voort uit de oertuin van landgoed Schoonzigt en vormt een constant element in de ontwikkeling van het fabrieksterrein. Ook de opslag van zand en grind aan het kanaal ten noorden van de Boslaan en het kraanspoor voor overslag van goederen van boot naar land lijken een vast element. Ze vormen het hart van het complex. De overige lijnen van het raster zijn flexibeler en wijzigden in de loop der tijd afhankelijk van de typen producten die in Arkel geproduceerd werden.

Aanbevelingen

- Ontwikkel een stedenbouwkundig plan met een dichter bebouwde sfeer langs de weg en een groene, open uitstraling langs het kanaal
- Behoud de Boslaan en de kraansporen als uitgangspunt voor een stedenbouwkundig raster
- Binnen het raster is een hoop vrijheid mogelijk, mits gekozen wordt voor een orthogonale positionering van de elementen binnen de velden.

#4 INDUSTRIËLE ERFENIS

In 2009 werd de productie van betonelementen stilgelegd. Wat resteert zijn allerhande restanten van het industriële productieproces; het molenhuis, hallen, kranen, producten, rails, grindhopen. De elementen zijn een expressie van het productieproces en houden de voormalige functie van het terrein herkenbaar. Deze restanten gaan hand in hand met opkomende natuurwaarden en leveren samen een romantisch beeld op. De hallen zelf ogen op het eerste gezicht tamelijk indifferent, niet gekenmerkt door geavanceerde constructies of ambitieuze architectuur. Het gaat voornamelijk om goedkope, rationele fabriekshallen. Bijzonder is wel de uitwerking en inrichting van bepaalde gebouwen, die afgestemd werd op het productieproces. Soms zijn producten uit de eigen fabriek toegepast, waaronder daken en wanden. De gebouwen vormen daarmee in een aantal gevallen een showcase van de eigen producten.

Aanbevelingen

- Koester de industriële erfenissen op het terrein, maar zoek het niet primair in de stenen.
- Overweeg om een publicatie (boekje, folder) te maken over de geschiedenis van het terrein, dat aan de nieuwe bewoners cadeau kan worden gedaan.
- Overweeg om in een beeldkwaliteitsplan óók de industriële erfenis van de plek te verwerken, maar aangepast aan de nieuwe bestemming.
- Onderzoek in welke mate de erfenis van Betondak en beton benut kan worden in het creëren van een ruimtelijke identiteit van het terrein. Dit kan variëren van het uitvoeren van woningen in beton tot het integreren van betonelementen in speelvoorzieningen.
- De romantiek van de begroeide industrie, van de natuur die cultuur overwint, kan een sterk beeld vormen om op te nemen in de nieuwbouwplannen en zo bijdragen aan het vormen van een identiteit.

AANBEVELINGEN ALGEMEEN

- Voor de vertaling van de kernwaarden 'industriële erfenissen' en 'romantiek van het verval' is nader onderzoek aan de hand van fotomateriaal en archiefmateriaal noodzakelijk om de ontwikkelingsgeschiedenis van het terrein (structuren en gebouwen) en de zeldzaamheid van de typologieën van de hallen nader te kunnen duiden. Aanvullend onderzoek is mogelijk in de archieven van Betondak zelf (zie afb), het archief van de historische vereniging Arkel en Rietveld en het bouwarchief van de gemeente Giessenlanden. Ook in de gebouwen op het terrein zelf vonden we op verschillende plekken nog luchtfoto's en mappen met documentatie.
- Overweeg of bepaalde bestaande bebouwing een toegevoegde waarde kan hebben voor de nieuwe ontwikkeling, bijvoorbeeld door een gebied of wijkdeel met een herbestemming te verbijzonderen.

REFERENTIE-
PROJECTEN

HEMBRUGTERREIN ZAANDAM

Het Hembrugterrein in Zaandam is een voormalig militair-industrieel productielandgoed waar wapen-, patronen-, en munitiefabrieken stonden van de Artillerie Inrichtingen. Het hele terrein, inclusief de afzonderlijke gebouwen is wonderwel als een compleet integraal ensemble bewaard gebleven en vormt hiermee een uniek industriegebied in Nederland. Het Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente Zaanstad willen dit gebied herontwikkelen tot een vitaal, nieuw stadsdeel.

STRIJP R EINDHOVEN

Strijp R was een productielocatie van Philips in Eindhoven. Het terrein werd in 2006 verkocht aan een belegger, met de bedoeling om alle gebouwen te slopen en er een laagbouw woonwijk van te maken. Door enkele gebouwen en relicten te laten staan en hier de nieuwbouw op te enten, ontstond er een bijzondere en herkenbare woonwijk. Dankzij deze strategie heeft de wijk nu ook werkgelegenheid (reuring), een restaurant, culturele evenementen en een zeer herkenbaar icoon: Piet-Hein Eek, die hier zijn fabriek heeft gebouwd. De combinatie van oud en nieuw levert een verrassend vitaal stadsdeel op, dat precies in de crisisjaren na 2008 tot ontwikkeling kon komen. In de gespaarde gebouwen worden voorts speciale woningtypes en ateliers gevestigd.

ÎLE DE NANTES, FRANKRIJK

De voormalig scheepswerven van Nantes, centraal gelegen in de stad op een eiland in de rivier de Loire, zijn geleidelijk getransformeerd tot een woon-, werk- en uitgaansgebied. De achtergelaten industriële erfenissen zijn niet weggepoetst, maar zijn in plaats daarvan omarmd als dragers van identiteit. Deze elementen worden volop ingezet bij het inrichten van de openbare ruimte; loodsen worden markten en scheepsbekken veranderen in tuinen.

ZOLLVEREIN, DUITSLAND

Na de sluiting van de voormalige kolenwinplaats Zeche Zollverein is het terrein met alle industriële opstallen omgevormd tot een recreatieve trekpleister. De inrichting speelt slim in op het idee van de romantiek van het verval en geeft de industriële erfenissen een tweede leven.

STE EN
HUIS
MEU JRS